

А.В. АНДРУШКО

Андрій Васильович Андрушко, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Ужгородського національного університету

ORCID: 0000-0002-7735-7898

**ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ПОЗБАВЛЕННЮ ВОЛІ
АБО ВИКРАДЕННЮ ЛЮДИНИ**

Як відомо, в процесі історичного розвитку людство використовувало два основні способи реагування на злочинність: посилення покарання за вчинені злочини та запобігання злочинам. Поступово дедалі більше зміцнювалось усвідомлення того, що саме запобігання злочинам є найбільш ефективним способом впливу на злочинність. Не є винятком і злочини проти волі, честі та гідності особи.

Певну увагу проблемним питанням запобігання злочинам проти волі, честі та гідності особи загалом та незаконному позбавленню волі чи викраденню людини зокрема приділили В.С. Батиргареева¹, В.В. Голіна², О.В. Лисодєд³ та інші вітчизняні кримінологи. Разом із тим відповідна проблематика продовжує залишатись малорозробленою та перспективною для подальших досліджень.

Мета статті полягає у розробленні системи заходів загальносоціального та спеціально-кримінологічного запобігання незаконному позбавленню волі чи викраденню людини (ст. 146 Кримінального кодексу України).

Запобігання незаконним позбавленням волі та викраденням людей слід розглядати як багаторівневу систему заходів, спрямованих на усунення або нейтралізацію причин та умов вказаних злочинів на загальносоціальному, спеціально-кримінологічному та індивідуальному рівнях. З огляду на складний характер детермінації розглядуваних злочинів, складними є й об'єкти запобіжного впливу, на які має бути спрямована відповідна діяльність.

Запобігання незаконним позбавленням волі та викраденням людей на загальносоціальному рівні має включати вирішення ключових проблем та суперечностей, що мають місце у державі та суспільстві. Йдеться про неоднозначні соціально-економічні перетворення останніх десятиліть, складне соціально-економічне становище значної частини населення, деградацію суспільства, його прогресуючу бездуховність, зниження загального рівня моральності, переоцінку багатьох фундаментальних цінностей тощо. Варто погодитися з кримінологами, які підкреслюють, що чим досконаліше загальносоціальне запобігання, тим вужчим є «коло діяльності» запобігання спеціального⁴.

Найважливіші заходи загальносоціального характеру, що їх необхідно здійснити, можна класифікувати на: соціально-економічні (поліпшення добробуту населення, протидія бідності та безробіттю, зростання рівня оплати праці тощо), культурно-виховні (підвищення рівня соціальної культури, зростання рівня духовності і моральності суспільства, підвищення освітнього та культурного рівня людей тощо), правові (вдосконалення чинних нормативно-правових актів, розвиток правосвідомості тощо), організаційно-управлінські (проведення дієвої реформи правоохоронних органів та судової реформи, створення умов для повної та безперешкодної реалізації громадянами своїх прав, свобод та законних інтересів, стимулювання довіри населення до державної влади та готовність підтримати її зусилля з охорони правопорядку тощо), медичні (ефективна боротьба з алкоголізмом та пияцтвом).

На окремих із окреслених заходів зупинимося детальніше.

Пріоритетною справою державної влади має стати вирішення проблеми безробіття, адже, як засвідчило проведене нами дослідження, більшість розглядуваних злочинів вчиняють особи, котрі ніде не працюють. Складність даної проблеми полягає в тому, що потрібно не просто істотно знизити рівень безробіття, а й суттєво підвищити заробітні плати, оскільки наявність роботи в Україні, як відомо, зовсім не є запорукою безбідного існування. У зв'язку з цим очевидним є те, що вирішити відповідні проблеми без глибоких і продуктивних соціально-економічних перетворень неможливо.

Надзвичайно важливо усунути не тільки соціально-економічні проблеми, а й протиріччя соціально-культурного та морально-психологічного характеру. У суспільстві необхідно сформувати чіткі орієнтири моральності та духовного розвитку, створювати належні умови для гармонійного розвитку і самореалізації особистості, утверджувати загальнолюдські цінності, знижувати рівень агресивності та конфліктності. На наше переконання, важливу роль тут мають відіграти не лише державні інституції, а й релігійні та громадські організації, заклади освіти, ЗМІ. Окремо варто наголосити на необхідності поступового забезпечення гендерної рівності і боротьби з глибоко вкоріненими гендерними стереотипами, зростанні цінності сім'ї, зміцненні духовних та моральних зв'язків між поколіннями, забезпеченню поваги до старших, адже є під-

стави стверджувати, що у сімейно-побутовій сфері вчиняється значна частина актів незаконного позбавлення волі, що переважно залишаються латентними.

Вагоме місце у системі загальносоціального запобігання розглядуваним злочинам належить також правовим заходам. Здійснене нами дослідження засвідчило, що частина населення не сприймає незаконне позбавлення волі як злочинне діяння, іноді не має елементарного уявлення про те, що забороняє кримінальний закон. Із вказаним фактором пов'язаний високий рівень латентності таких злочинів. Вочевидь, тут не обійтися без підвищення правової культури усього суспільства, збільшення поваги до закону. Для зменшення рівня латентності вказаних злочинів необхідно також відновити довіру населення до правоохоронних органів. Про реформу останніх в Україні йдеться давно, однак до очікуваних результатів поки далеко.

Оскільки злочини, спрямовані на позбавлення людини свободи пересування, часто вчиняються у стані алкогольного сп'яніння, важливою є ефективна боротьба з алкоголізмом та пияцтвом. На жаль, доводиться констатувати: останніми роками відповідна боротьба в Україні майже не ведеться, що на фоні втрати соціальних орієнтирів значною частиною суспільства призводить до його деградації та спивання. Успішність такої боротьби залежить від її продуманості, а також вирішення важливих соціальних та економічних проблем населення. Видається, що величезна соціальна відповідальність тут лежить не тільки на державних органах, а й на громадських та релігійних організаціях, ЗМІ.

На відміну від загальносоціального, спеціально-кримінологічне запобігання розглядуваним злочинам полягає в цілеспрямованій діяльності державних органів, громадських організацій, соціальних груп та окремих громадян, спрямованій на усунення причин і умов вказаних злочинів, а також недопущення їх вчинення на різних стадіях протиправної поведінки. Підкреслимо, що ефективне запобігання розглядуваним діянням можливе за умови поєднання загальносоціальних та спеціально-кримінологічних заходів.

Заходи спеціально-кримінологічного запобігання злочинам, що посягають на свободу пересування, можна класифікувати на суспільно-політичні (завершення війни на Донбасі), правові (удосконалення кримінального законодавства, спрямованого на протидію розглядуваним злочинам та практики його застосування, протидія надмірній м'якості судової репресії), культурно-виховні (роз'яснення норм кримінального законодавства, інформування населення про небезпеку стати жертвою незаконного позбавлення волі або викрадення людини, акцентування на конкретних рекомендаціях про те, як не стати жертвою даного злочину, інформування про право громадян на необхідну оборону тощо), організаційно-управлінські (вдосконалення системи заходів, спрямованих на перекриття каналів надходження вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових речовин із зони бойових дій на мирну територію України, а також їх вилучення з нелегального обігу, підвищення професійного рівня працівників правоохоронних органів, удосконалення взаємодії правоохоронних органів та інститутів громадянського суспільства, державний захист та реабілітація жертв розглядуваних злочинів тощо).

На наше переконання, визначальне значення повинна мати рання профілактика злочинів (у тому числі розглядуваних), котра в нашій державі нині фактично відсутня. Відповідна профілактика покликана не тільки запобігати вчиненню злочинів, а й сприяти переорієнтації нестійких членів суспільства на правомірну, суспільно корисну поведінку. У зв'язку з цим підкреслимо необхідність відновлення в Україні ефективної профілактики злочинів.

Вкрай важливо завершити війну на Донбасі. Це дасть змогу правоохоронним органам не тільки контролювати криміногенну обстановку на вказаній території (зокрема й ефективно протидіяти незаконним позбавленням волі та викраденням людей), а й забезпечити надійний заслін для потрапляння вогнепальної зброї на мирну територію України. Нагадаємо, що із використанням нелегальної вогнепальної зброї, кількість якої останніми роками значно збільшилась, вчиняється чимала частина розглядуваних злочинів – передовсім викрадень людей.

Здійснене нами вивчення матеріалів кримінальних проваджень засвідчило, що абсолютна більшість випадків незаконного позбавлення волі чи викрадення людини стали відомими правоохоронним органам завдяки заявам, що поступили від потерпілих та їхніх родичів. Діяння, відповідальність за які встановлена у ст. 146 КК України, – ті злочини, виявлення яких багато в чому залежить від позиції потерпілого та його близьких. Останні іноді не поспішають повідомляти правоохоронні органи про позбавлення свободи, нерідко вживають власних заходів, спрямованих на звільнення близької людини. Правоохоронним органам необхідно роз'яснювати населенню необхідність негайного інформування про факти вчинення щодо них чи їхніх близьких розглядуваних злочинів. Для цього доцільно використовувати ЗМІ. Поширювана інформація має бути максимальною конкретною і практичною: які дії необхідно зробити рідним у разі вчинення щодо близької їм людини даного злочину, куди їм потрібно звернутися в такому випадку тощо.

Відомо, що інформація про притягнення винної особи до кримінальної відповідальності та призначення їй справедливого покарання може мати чималий профілактичний вплив на інших нестійких осіб, схильних до порушення кримінального закону. Сказане стосується і розглядуваного нами злочину. Водночас аналіз судової практики засвідчує існування неоднозначних тенденцій у цій сфері. Йдеться передусім про існуючу надто поширену практику звільнення осіб, визнаних винними у вчиненні даного злочину, від відбування покарання з випробуванням, яку, на наш погляд, не можна виправдати. Вочевидь, частково вирішити дану проблему можна шляхом корекції санкцій, передбачивши у них більш м'які покарання (на наш погляд, чималий потенціал тут може мати покарання у виді громадських робіт), які суди матимуть можливість призначати засудженим. Нині ж тільки окремі суди, дійшовши висновку про те, що передбачені в санкції пока-

рання надто суворі, не знаходячи водночас підстав для звільнення особи від відбування покарання з випробуванням, застосовують ст. 69 КК України і призначають засудженим більш м'яке покарання, ніж передбачено законом. Підкреслимо, що недостатньо обгрунтоване звільнення засуджених від реального відбування покарання призводить до того, що засуджена особа не відчуває достатнього карального впливу за вчинене нею діяння, не зазнає адекватного обмеження прав і свобод, не замислюється належним чином над своєю поведінкою. Тому, на наше переконання, було б правильніше, якби суд призначав таким особам покарання, не пов'язане з позбавленням волі, але з реальним його відбуванням. Зазначимо, що в окремих випадках не обійтися без застосування покарання у виді позбавлення волі на певний строк з реальним його відбуванням. Вважаємо, що чітке усвідомлення того, що вчинений злочин не лише знайде належну кримінально-правову оцінку, а й невідворотно потягне за собою справедливе покарання слугуватиме ефективним стримуючим фактором для найбільш нестійкої частини населення.

Серед заходів запобігання розглядуванім діянням варто назвати також: покращення вуличного освітлення, встановлення відеокамер в громадських місцях, систематичне обстеження місць, де найчастіше вчиняються аналізовані злочинні посягання, патрулювання поліцією вулиць з урахуванням місця та часу вчинення більшості злочинів, що посягають на свободу пересування, надання дієвої психіатричної допомоги особам, які страждають на психічні розлади та проявляють агресію щодо оточуючих, своєчасне реагування на передуючі незаконному позбавленню волі чи викраденню людини погрози розпорою, широке інформування населення про право кожного на необхідну оборону, створення спеціалізованого обліку осіб, засуджених за розглядувані злочини, та здійснення контролю за ними тощо. Окремо наголосимо, що ефективне запобігання незаконним позбавленням волі та викраденням людей можливе лише в поєднанні із запобіжним впливом на інші насильницькі злочини.

Серед заходів запобігання незаконному позбавленню волі у сімейно-побутовій сфері варто назвати: подолання вкорінених у суспільній свідомості стереотипів, котрі виправдовують застосування домашнього насильства; формування негативного ставлення до фактів домашнього насильства та до осіб, які його вчиняють; постановка на профілактичний облік осіб, чия поведінка свідчить про реальну можливість вчинення розглядуваного виду домашнього насильства; своєчасне реагування на прояви домашнього насильства з боку уповноважених суб'єктів; захист та реабілітація осіб, які стали жертвами домашнього насильства тощо.

На наш погляд, особливу увагу потрібно приділяти індивідуальному запобіганню розглядуваним злочинам, оскільки відповідні заходи спрямовуються на конкретну особу, притаманні саме їй індивідуальні особливості. У цьому напрямі необхідно здійснювати активний вплив на осіб, які входять до групи підвищеного ризику, потенційно схильні до вчинення таких злочинів. Зрозуміло, що успішне індивідуально-кримінологічне запобігання злочинам можливе лише в разі, якщо будуть виявлені внутрішні механізми злочинної поведінки особи, її мотиви.

Як відомо, індивідуальне запобігання складається з трьох самостійних напрямів: профілактики, відвернення та припинення злочинів. Індивідуальна профілактика розглядуваних злочинів має включати: виявлення та поставлення на профілактичний облік осіб, які ще не вчинили протиправних діянь, але знаходяться в несприятливих умовах і під їх впливом можуть вчинити їх, ведуть антисуспільний спосіб життя, вчиняють правопорушення, характеризуються формуванням умислу та мотиву на вчинення протиправних діянь; глибоке вивчення особливостей їхньої особистості, корегування їх свідомості з метою випередження, обмеження й усунення притаманних їм антисуспільних потреб, настроїв, стереотипів поведінки, що свідчать про ймовірність вчинення ними злочину. Дієвими способами індивідуального профілактичного впливу на таких осіб є реальна допомога у вирішенні складної життєвої ситуації (допомога у працевлаштуванні, вирішення житлово-побутових питань тощо), індивідуальні профілактичні бесіди з особами, схильними до вчинення посягань на особисту свободу. Особливу увагу слід звертати на осіб, які раніше вчиняли розглядувані злочини.

Відвернення злочинів має складатися із сукупності заходів, спрямованих на конкретних осіб, котрі виношують злочинні наміри та задумують вчинення злочину. Метою відвернення злочинів є дискредитація злочинної поведінки, відмова від злочинної мотивації та наміру вчинити кримінально каране діяння⁵. Для цього необхідно проводити комплекс оперативно-розшукових заходів, зокрема збирання оперативної інформації про готування до розглядуваних злочинів, а також про осіб, які здійснюють підготовку до вчинення незаконного позбавлення волі чи викрадення людини. Вивчення нами емпіричної бази переконливо засвідчило, що якби цьому напрямі індивідуально-кримінологічного запобігання приділялося достатньо уваги, чимало злочинів, спрямованих на позбавлення особи свободи пересування, правоохоронним органам вдалося б відвернути.

Припинення злочинів як напрям індивідуального запобігання включає сукупність заходів, спрямованих щодо осіб, котрі вже розпочали вчинення злочину і мають всі умови для доведення його до кінця, для досягнення злочинного результату. На цьому етапі про усунення причин та умов злочину говорити не доводиться, йдеться тільки про припинення діяння та його негативних наслідків.

Особливе місце у системі заходів запобігання незаконному позбавленню волі чи викраденню людини має займати вікімологічна профілактика. Видається, що ключову роль у цьому напрямі мають відігравати ЗМІ, котрі можуть інформувати населення про заходи, здатні знизити імовірність стати жертвою розглядуваних злочинів (приміром, уникати певних місць, у яких зафіксовано найбільшу кількість таких злочинів), а також про те, яким має бути алгоритм дій у тій чи іншій криміногенній ситуації (з урахуванням інформації

про типові дії злочинців). Подібні рекомендації час від часу з'являються в ЗМІ, однак стосуються вони переважно інших злочинів. Варто не тільки здійснювати віктимологічну просвіту населення, а й інформувати його про конкретні результати роботи правоохоронних органів. На сьогодні ж відповідні повідомлення стосуються майже виключно висвітлення найбільш резонансних випадків вчинення розглядуваного діяння. Поміж заходів віктимологічної профілактики злочинів, спрямованих на позбавлення людини свободи перебування, варто назвати й виявлення окремих осіб та груп ризику з найвищим ступенем віктимності та здійснення профілактичного впливу на них з метою активізації їх захисних властивостей та подальшої девіктимізації⁶. До таких осіб належать, зокрема, підприємці, загалом особи з високим матеріальним достатком.

Відомо, що жертви злочину та його свідки нерідко відмовляються від показань через страх помсти з боку злочинців. У зв'язку з цим удосконалення потребує національний механізм забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні (зокрема, потерпілих від розглядуваних злочинів). Чинний на сьогодні Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» прийнято ще у 1993 р., він не повною мірою відповідає викликам сьогодення, а також європейським стандартам та найкращим практикам зарубіжних держав⁷.

Важливе значення має відшкодування жертвам розглядуваних злочинів збитків та моральних страждань. У розвинутих державах світу відповідний обов'язок покладається передовсім на саму державу. Зазвичай для фінансування таких виплат створюються спеціальні компенсаційні фонди. На сьогодні такі фонди функціонують майже в усіх країнах Європи, а також в США, Канаді, Новій Зеландії, Австралії, Японії тощо⁸. Реалізація подібної програми в Україні, зрозуміло, потребує чималих коштів. У разі створення в Україні фонду відшкодування потерпілим від злочинів джерелами його фінансування можуть стати, наприклад: 1) відрахування з державного бюджету частини сум, одержаних від реалізації конфіскованого майна засуджених осіб та іншого конфіскованого майна, від сплати штрафів; 2) суми від запровадженого спеціального мінімального податкового збору (наприклад, збір при укладенні певних видів страхових договорів); 3) добровільні внески юридичних і фізичних осіб⁹.

Підсумовуючи викладене, підкреслимо, що окреслені вище заходи запобігання розглядуваним злочинам можуть принести відчутні позитивні результати лише у разі цілеспрямованої й систематичної діяльності органів державної влади, інститутів громадянського суспільства та окремих громадян.

¹ Голина В.В., Батыргареева В.С. Проблемы борьбы с преступлениями против личной свободы человека в Украине. *Проблеми законності: респ. міжвідом. наук. зб.* Харків, 2001. Вип. 49. С. 131–141.

² Голина В.В., Батыргареева В.С. Вказана праця; Голина В.В. Криминологічна характеристика злочинів, пов'язаних з незаконним позбавленням волі і викраденням чужої дитини (статті 123, 124 КК України). *Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр.* Харків: Право, 2001. Вип. 5. С. 3–31; Голина В.В. Преступления против личной свободы человека: теория и практика борьбы и предупреждения. *Збірник наукових праць Харківського Центру по вивченню організованої злочинності спільно з Американським Університетом у Вашингтоні.* Харків, 2002. Вип. 4. С. 228–253.

³ Лысодед А.В. Актуальные криминологические проблемы преступлений против свободы, чести и достоинства личности. *Проблеми законності: респ. міжвід. наук. зб.* Харків, 2006. Вип. 81. С. 127–136.

⁴ Профілактика злочинів: підручник / за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джузи. Київ: Атіка, 2011. 720 с. С. 320.

⁵ Закалюк А.П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика: у 3 кн. Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української криминологічної науки. 424 с. С. 330.

⁶ Науменко С.В. Незаконное лишение свободы: уголовно-правовой и криминологический аспекты: дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Москва, 2011. 274 с. С. 74.

⁷ Семків Т. Удосконалення забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України.* 2017. № 3. С. 119–128.

⁸ Відшкодування потерпілим від насильницьких злочинів: європейські стандарти і зарубіжне законодавство / за заг. ред. О.А. Банчука. Київ: Москаленко О.М., 2015. 268 с. С. 6.

⁹ Там само. С. 10.

Резюме

Андрушко А.В. Запобігання незаконному позбавленню волі або викраденню людини.

У статті на підставі вивчення доступної емпіричної бази та спеціальної літератури проаналізовано перспективні напрями запобігання незаконному позбавленню волі або викраденню людини (ст. 146 Кримінального кодексу України).

Ключові слова: злочини проти волі, честі та гідності особи, незаконне позбавлення волі, викрадення людини, запобігання злочинам, віктимологічна профілактика.

Резюме

Андрушко А.В. Предупреждение незаконного лишения свободы или похищения человека.

В статье на основании изучения доступной эмпирической базы и специальной литературы проанализированы перспективные направления предупреждения незаконного лишения свободы или похищения человека (ст. 146 Уголовного кодекса Украины).

Ключевые слова: преступления против свободы, чести и достоинства личности, незаконное лишение свободы, похищение человека, предупреждение преступлений, виктимологическая профилактика.

Summary

Andrushko A. Prevention of unlawful deprivation of liberty or abduction of a person.

The article analyzes prospective modes of prevention of unlawful deprivation of liberty or abduction of a person (article 146 of the Criminal Code of Ukraine) based on available empirical evidence and special research literature.

Key words: crimes against liberty, honor and dignity of a person, unlawful deprivation of liberty, abduction of a person, crime prevention, victimological prevention.

УДК 343.137(477)(073)

В.К. ВОЛОШИНА

Владлена Костянтинівна Волошина, кандидат юридичних наук, доцент, доцент Національного університету «Одеська юридична академія», адвокат

ORCID: 0000-0001-8772-4172

ЩОДО ПРАВА НА ЕФЕКТИВНИЙ ЗАХИСТ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ ТА ПРАКТИКИ ЄСПЛ

Кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше право «захищати себе особисто чи використовувати юридичну допомогу захисника, вибраного на власний розсуд, або, за браком достатніх коштів для оплати юридичної допомоги захисника, одержувати таку допомогу безоплатно, коли цього вимагають інтереси правосуддя» (п. 3(с) ст. 6 ЄКПЛ)¹. Ефективний захист прав людини в кримінальному провадженні неможливий без усвідомлення ролі спеціальних правових інститутів у цьому процесі, а саме – адвокатури, покликаної активно сприяти охороні прав і свобод громадян, зміцненню законності й здійсненню правосуддя. Мету адвокатської активності в кримінальному провадженні взагалі можна визначити як протест проти порушення будь-яких прав та інтересів осіб, представництво або захист яких здійснює адвокат².

Відповідно до п. 5 ст. 1 Закону України (далі – ЗУ) «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»³ захист – вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію), а також особи, яка притягається до адміністративної відповідальності під час розгляду справи про адміністративне правопорушення. Здавалося б, забезпечення захисту прав, свобод і законних інтересів – завдання, що наперед вказує на невіддільність ефективності та результативності як кінцевої мети захисту, однак проблематика ефективного захисту прав людини в кримінальному провадженні тривалий час залишається досить актуальною.

Стаття 34 ЗУ «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вказує на те, що підставою для притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності є вчинення ним дисциплінарного проступку, а саме: порушення вимог несумісності; порушення присяги адвоката України; порушення правил адвокатської етики; розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; невиконання або неналежає виконання своїх професійних обов'язків; невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом. Так, ухвалою колегії суддів Печерського районного суду м. Києва від 15 жовтня 2013 р. вирішено довести до відома Київської міської кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури інформацію про неявку захисників для проведення перевірки та за наявності підстав вжиття заходів дисциплінарного реагування за фактом самоусунення адвокатів Г. та Б. від захисту інтересів обвинуваченого⁴. Щорічна статистична звітність КДКА регіонів вказує на те, що таких прикладів чимало (за 2018 р., зокрема, прийнято в цілому по Україні 38 рішень про припинення прав на заняття адвокатською діяльністю⁵).

Перешкоди ефективному захисту у кримінальному провадженні криються і в іншому. Аналіз практики показує, що, по-перше, наданих професійному захисникові процесуальних прав замало для реалізації ним своїх завдань та суспільно корисних професійних знань і здібностей, по-друге, явно недостатньо для адекватного протистояння в змагальному судовому процесі стороні обвинувачення, по-третє, надані таким чином права не досить чітко прописані в законі, засіяні юридичними фікціями і невдалою, розпливчатою термінологією, що ускладнює можливість ефективного їх використання. Кримінально-процесуальне законодавство та законодавство про адвокатуру й адвокатську діяльність потребують гармонізації та суттєвого вдосконалення⁶.